HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a șaptea)

15 mai 2008 *

În cauza C-276/07,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de Corte d'appello di Firenze (Italia), prin Decizia din 18 mai 2007, primită de Curte la 11 iunie 2007, în procedura

Nancy Delay

împotriva

Università degli studi di Firenze,

Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS),

Republicii Italiene,

CURTEA (Camera a șaptea),

compusă din domnul U. Lõhmus, președinte de cameră, domnii J. N. Cunha Rodrigues (raportor) și A. Arabadjiev, judecători,

* Limba de procedură: italiana.

avocat general: domnul J. Mazák,
grefier: doamna K. Sztranc-Sławiczek, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 6 martie 2008,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru doamna Delay, de L. Picotti, avvocato;

— pentru Università degli studi di Firenze, de R. de Angelis și S. de Felice, avvocatesse;

— pentru Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS), de L. Maritato, A. Coretti și F. Correra, avvocati;

— pentru Republica Italiană, de domnul I. M. Braguglia, în calitate de agent, asistat de domnul S. Fiorentino, avvocato dello Stato;

— pentru Comisia Comunităților Europene, de domnul E. Traversa și de doamna L. Pignataro, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 39 CE.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între doamna Delay, pe de o parte, și Università degli studi di Firenze, Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS) și Republica Italiană, pe de altă parte, cu privire la recunoașterea drepturilor dobândite în cursul exercitării funcției de lector de schimb.

Cadrul juridic

Reglementarea națională

3 În ordinea juridică italiană există o categorie specifică de profesori de limbă maternă străină, denumiți în mod curent „lectori de schimb", cărora le sunt aplicabile prevederile acordurilor culturale încheiate între Regatul Belgiei și Republica Italiană, precum și ale Legii nr. 62 din 24 februarie 1967 (GURI nr. 65 din 13 martie 1967, denumită în continuare „Legea nr. 62/1967").

4 Articolul 24 din Legea nr. 62/1967 prevede:

„1. În aplicarea anumitor acorduri culturale, ratificate potrivit cerințelor legale, se pot atribui cetățenilor străini funcții academice pe termen de un an, care pot fi reînnoite în cursul anilor succesivi, prin derogare de la dispozițiile articolului 13 ultimul paragraf din Legea nr. 349 din 18 martie 1958. Aceste funcții corespund postului de lector titular de curs.

2. Funcțiile academice se atribuie prin decizie a rectorului, după deliberări în cadrul Facultăților și al Școlilor, la propunerea profesorului titular al catedrei care alege dintr-o listă de trei persoane desemnate de autoritățile competente din țara de origine.

3. În locul documentelor cerute în mod obișnuit se prezintă declarații ale autorităților diplomatice competente, care atestă că persoana preselectată îndeplinește toate criteriile, inclusiv cele privind deținerea diplomelor necesare pentru a exercita funcția de lector în cadrul Universității din țara de origine.

4. Potrivit regulilor prevăzute la alineatele precedente, deopotrivă în aplicarea acordurilor culturale ratificate potrivit cerințelor legale, în afara posturilor de lectori titulari, pot fi atribuite cetățenilor străini însărcinări academice speciale în calitate de lectori de limbă și literatură străină. Atribuirea acestor funcții se face cu condiția autorizării din partea ministrului Educației Publice.

[…]”

5 Articolul 28 din Decretul Președintelui Republicii nr. 382 din 11 iulie 1980 (supliment ordinar la GURI nr. 20 din 31 iulie 1980) prevedea:

„În limitele finanțărilor stabilite […], atunci când este cazul, chiar și în afara cadrului acordurilor internaționale specifice, prin încheierea unui contract de drept privat, rectorii pot angaja, la propunerea motivată a facultății interesate, pentru a răspunde unei nevoi reale de formare din partea studenților care urmează cursuri de limbi străine, lectori de limbă maternă străină a căror competență este dovedită și recunoscută, verificată de facultate. Numărul acestora nu poate fi superior unui raport de 1:150 între lector și studenții care urmează efectiv cursul. […]

Contractele prevăzute la primul paragraf nu pot fi prelungite pe o perioadă mai mare decât anul universitar pentru care sunt încheiate și pot fi reînnoite în fiecare an, timp de cel mult cinci ani. […]”

6 Ca urmare a Hotărârii din 30 mai 1989, Allué și Coonan (33/88, Rec., p. 1591), și a Hotărârii din 2 august 1993, Allué și alții (C-259/91, C-331/91 și C-332/91, Rec., p. I-4309), Republica Italiană a adoptat Decretul-lege nr. 120 din 21 aprilie 1995, devenit Legea nr. 236 din 21 iunie 1995 (GURI nr. 143 din 21 iunie 1995, p. 9, denumită în continuare „Legea nr. 236/95”), care avea drept obiectiv reforma predării limbilor străine în universitățile italiene.

7 Legea nr. 236/95 a prevăzut patru reguli de bază:

— funcția de lector de limbă maternă străină, astfel cum a fost instituită prin articolul 28 din Decretul Președintelui Republicii nr. 382 din 11 iulie 1980, se elimină și se înlocuiește cu aceea de „colaborator și expert lingvistic de limbă maternă” (denumit în continuare „colaborator lingvistic”);

— colaboratorii lingvistici sunt angajați de universități în temeiul unui contract de muncă de drept privat (iar nu pe baza unui contract de colaborare cu un lucrător independent) încheiat în mod obișnuit pe durată nedeterminată și, în mod excepțional, pentru a răspunde unor nevoi temporare, pe durată determinată;

— angajarea colaboratorilor lingvistici se efectuează prin selecție publică, ale cărei reguli de desfășurare se determină de universități potrivit reglementărilor proprii;

— titularii de contracte de lectori de limbă maternă străină, precum și persoanele ale căror contracte au expirat, cu excepția cazului în care neînnoirea contractului se datorează lipsei de aptitudini ale persoanei sau suprimării postului, beneficiază de un drept de preferință la angajare și, în plus, păstrează, în temeiul articolului 4 al treilea paragraf din Legea nr. 236/95, drepturile dobândite în cadrul raporturilor de muncă anterioare.

8 Potrivit articolului 1 alineatul 1 din Decretul-lege nr. 2 din 14 ianuarie 2004 privind unele dispoziții urgente referitoare la regimul economic al colaboratorilor lingvistici ai anumitor universități și cu privire la echivalarea diplomelor (GURI nr. 11 din 15 ianuarie 2004, p. 4):

„În executarea Hotărârii [din 26 iunie 2001, Comisia/Italia (C-212/99, Rec., p. I-4923)], pronunțată de Curtea de Justiție […], se acordă colaboratorilor lingvistici, foști lectori de limbă maternă străină la universitățile din Basilicata, din Milano, din Palermo, din Pisa, la Universitatea «La Sapienza» din Roma și la Institutul Universitar

Oriental din Napoli, […] proporțional cu numărul orelor de lucru efectuate, ținând seama de faptul că norma întreagă corespunde unui număr de 500 de ore, un regim economic asimilat aceluia al cercetătorilor confirmați pe durată determinată, cu începere de la data primei angajări, cu excepția cazului în care nu există regimuri mai favorabile; […]"

9 Legea nr. 230 din 18 aprilie 1962 privind reglementarea contractului de muncă pe durată determinată (GURI nr. 125 din 17 mai 1962, denumită în continuare „Legea nr. 230/62"), care se aplică tuturor lucrătorilor naționali ale căror raporturi de muncă sunt reglementate printr-un contract de drept privat, prevede la articolul 2 că, „dacă raportul de muncă continuă după termenul stabilit inițial sau prelungit ulterior, contractul de muncă se consideră a fi un contract pe durată nedeterminată de la data primei angajări a lucrătorului".

10 Din decizia de trimitere rezultă faptul că respectiva categorie de lectori de schimb nu a fost nicicând abrogată.

Acțiunea principală și întrebarea preliminară

11 Doamna Delay, cetățean belgian, a fost angajată ca lector de schimb de către Università degli studi di Firenze între 1 noiembrie 1986 și 31 octombrie 1994, în temeiul unor contracte pe durată determinată, reînnoite succesiv. Doamna Delay a participat mai întâi la un concurs organizat de Comisariatul general pentru relațiile internaționale din Bruxelles pentru lectori de limbă și literatură franceză. Ulterior, întrucât aceasta a reușit la concurs, un *curriculum vitae* al doamnei Delay a fost transmis universității menționate, alături de numele altor laureați, pentru ca universitatea respectivă să aleagă un lector de schimb.

12 La 31 octombrie 1994, contractul său nu a fost reînnoit, întrucât numele său nu mai era înscris pe lista transmisă de autoritățile belgiene către Università degli studi di Firenze.

13 La 28 decembrie 1994, după două luni în care nu a exercitat nicio activitate profesională, doamna Delay a încheiat cu aceeași universitate un contract de muncă pe durată nedeterminată, în condițiile prevăzute prin Legea nr. 236/95, care se aplica, de la 1 ianuarie 1994, colaboratorilor lingvistici.

14 În pofida caracterului echivalent al funcțiilor exercitate, remunerația acordată potrivit noului regim era inferioară salariului primit anterior de doamna Delay. Întrucât nu a putut ajunge la un acord cu Università degli studi di Firenze, doamna Delay a introdus, la 21 iulie 2003, o acțiune în fața Tribunale di Firenze, solicitând recunoașterea contractului său ca fiind un contract pe durată nedeterminată, cu începere de la 1 noiembrie 1986, respectiv de la momentul inițial al raportului său de muncă cu Università degli studi di Firenze. Doamna Delay dorea, în esență, să beneficieze de regimul de recunoaștere a drepturilor dobândite de lectorii de limbă maternă străină prevăzut prin Decretul-lege nr. 2 din 14 ianuarie 2004.

15 Tribunale di Firenze a respins cererea formulată, considerând că lectorii de schimb constituie o categorie cu totul distinctă de aceea a lectorilor de limbă maternă străină, care continuă să fie supusă unei reglementări speciale.

16 Împotriva acestei hotărâri, doamna Delay a declarat apel în fața Corte d'appello di Firenze. Această instanță, deși a considerat că nu este clar că principiile enunțate de

Curte în Hotărârea din 18 iulie 2006, Comisia/Italia (C-119/04, Rec., p. I-6885) au fost respectate în cazul lectorilor de schimb, a decis să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 39 [CE] și actele derivate (printre altele, interpretările realizate în Hotărârea din 26 iunie 2001 [Comisia/Italia, citată anterior] și în Hotărârea din 18 iulie 2006 [Comisia/Italia, citată anterior]) pot fi interpretate în sensul că este legală reglementarea aplicată «lectorilor de schimb» cărora, fiind deja angajați (conform Legii nr. 62/1967) anterior în baza unui contract de muncă pe durată determinată, nu le este garantată, atunci când un astfel de contract este înlocuit cu un contract pe durată nedeterminată, protecția tuturor drepturilor pe care le-au dobândit de la data primei angajări, cu consecințe nu numai din punctul de vedere al majorării salariului, ci și în ceea ce privește vechimea în muncă și plata de către angajator a contribuțiilor la sistemul asigurărilor sociale?”

Cu privire la întrebarea preliminară

17 Prin intermediul acestei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 39 alineatul (2) CE se opune posibilității ca, în cadrul înlocuirii unui contract de muncă pe durată determinată ca lector de schimb cu un contract de colaborator lingvistic pe durată nedeterminată, unei persoane aflate în situația reclamantei din acțiunea principală să nu i se recunoască drepturile dobândite de la data primei angajări, cu consecințe în ceea ce privește remunerarea, luarea în considerare a vechimii în muncă și plata de către angajator a contribuțiilor la sistemul asigurărilor sociale.

18 Trebuie amintit că, potrivit dispozițiilor articolului 39 alineatul (2) CE, libera circulație a lucrătorilor implică eliminarea oricărei discriminări pe motiv de cetățenie sau naționalitate între lucrătorii statelor membre, în ceea ce privește încadrarea în muncă, remunerarea și celelalte condiții de muncă.

19 Respectarea principiului egalității de tratament, a cărui expresie specifică o constituie articolul 39 CE, impune ca situații comparabile să nu fie tratate într-un mod diferit și ca situații diferite să nu fie tratate în același mod, cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv (a se vedea în special Hotărârea din 3 mai 2007, Advocaten voor de Wereld, C-303/05, Rep., p. I-3633, punctul 56).

20 Constatarea existenței unui tratament discriminatoriu aplicat doamnei Delay necesită, așadar, să se verifice dacă un lucrător național care se află într-o situație comparabilă cu aceea a reclamantei din acțiunea principală ar fi beneficiat de recunoașterea drepturilor dobândite de la data primei angajări.

21 Este important să se arate că, în cazul în care un lucrător național al cărui raport de muncă este guvernat de norme de drept privat beneficiază, în temeiul Legii nr. 230/62, de transformarea contractului său de muncă pe durată determinată într-un contract de muncă pe durată nedeterminată, toate drepturile dobândite de acesta sunt asigurate de la data primei angajări. Această garanție are consecințe nu numai din punctul de vedere al majorării salariului, ci și în ceea ce privește vechimea în muncă și plata de către angajator a contribuțiilor la asigurările sociale.

22 Astfel cum a hotărât deja Curtea, Legea nr. 230/62 trebuie să servească drept termen de comparație pentru a se verifica dacă regimul aplicabil foștilor lectori de limbă maternă străină, deveniți colaboratori lingvistici, este similar regimului general al lucrătorilor naționali sau dacă, dimpotrivă, acest regim le acordă un nivel de protecție mai scăzut (Hotărârea din 26 iunie 2001, Comisia/Italia, citată anterior, punctul 25).

23 În cazul în care lucrătorii naționali beneficiază, în temeiul Legii nr. 230/62, de reconstituirea carierei din punctul de vedere al majorării salariului, al vechimii în muncă și al plății de către angajator a contribuțiilor la asigurările sociale încă de la data primei angajări, atunci și foștii lectori de limbă maternă străină, deveniți colaboratori lingvistici, trebuie să beneficieze, la rândul lor, de o reconstituire similară, care să producă efecte de la data primei angajări (Hotărârea din 26 iunie 2001, citată anterior, punctul 30).

24 Este necesar cu toate acestea să se amintească faptul că aplicarea Legii nr. 230/62 la situația lucrătorilor naționali presupune continuarea raportului de muncă între angajator și lucrători.

25 Or, din dosarul depus la Curte rezultă că respectivul contract de muncă al doamnei Delay în calitate de lector de schimb a expirat la 31 octombrie 1994, iar contractul său de colaborator lingvistic nu a fost încheiat decât la 28 decembrie 1994, respectiv două luni mai târziu.

26 Instanței naționale, care este singura competentă să cerceteze faptele și să interpreteze legislația națională, îi revine sarcina de a stabili existența unui raport de continuitate între funcțiile pe care doamna Delay le-a exercitat în serviciul Università degli studi di Firenze în calitate de lector de schimb și cele pe care universitatea respectivă i le-a încredințat în calitate de colaborator lingvistic.

27 În cadrul acestei cercetări, instanța respectivă trebuie să verifice, în primul rând, dacă activitatea profesională exercitată de către lectorii de schimb și cea exercitată de colaboratorii lingvistici prezintă același conținut din punct de vedere funcțional având în vedere în special definiția parametrilor pedagogici ai cursurilor de învățare

a limbilor străine, precum și evaluarea cunoștințelor studenților și, în al doilea rând, dacă cele două tipuri de funcții răspund acelorași nevoi proprii învățământului din universitățile italiene.

28 În ipoteza în care instanța de trimitere ar constata că există un raport de continuitate între funcțiile de lector de schimb și cele de colaborator lingvistic exercitate de doamna Delay în pofida întreruperii temporare a raportului de muncă dintre aceasta și angajatorul său, s-ar dovedi necesar să se analizeze dacă un lucrător național care se află într-o situație comparabilă ar fi beneficiat, în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 230/62, de recunoașterea drepturilor dobândite de la data primei angajări.

29 Mai exact, în ceea ce privește efectele întreruperii raportului de muncă, trebuie subliniat că, la punctul 28 din Hotărârea din 26 iunie 2001, Comisia/Italia, citată anterior, Curtea a hotărât că numai o analiză care se concentrează asupra conținutului, și nu asupra formei regimurilor legale va permite să se stabilească dacă aplicarea acestora efectivă la cazul diferitor categorii de lucrători, care se află în ipostaze juridice comparabile, conduce la situații compatibile sau, dimpotrivă, la situații incompatibile cu principiul fundamental al nediscriminării pe motiv de cetățenie sau naționalitate.

30 Având în vedere ansamblul celor expuse anterior, este necesar să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 39 alineatul (2) CE se opune posibilității ca, în cadrul înlocuirii unui contract de muncă pe durată determinată în calitate de lector de schimb cu un contract de muncă pe durată nedeterminată în calitate de colaborator lingvistic, unei persoane aflate în situația reclamantei din acțiunea principală să nu i se recunoască drepturile dobândite de la data primei angajări, cu consecințe în ceea ce privește remunerarea, luarea în considerare a vechimii și plata de către angajator a contribuțiilor la sistemul asigurărilor sociale, în condițiile în care un lucrător național care se află într-o situație comparabilă ar fi beneficiat de o astfel de recunoaștere a drepturilor. Revine instanței naționale sarcina de a verifica dacă aceasta este situația în acțiunea principală.

Cu privire la cheltuielile de judecată

31 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a șaptea) declară:

Articolul 39 alineatul (2) CE se opune posibilității ca, în cadrul înlocuirii unui contract de muncă pe durată determinată în calitate de lector de schimb cu un contract de muncă pe durată nedeterminată în calitate de colaborator și expert lingvistic de limbă maternă, unei persoane aflate în situația reclamantei din acțiunea principală să nu i se recunoască drepturile dobândite de la data primei angajări, cu consecințe în ceea ce privește remunerarea, luarea în considerare a vechimii și plata de către angajator a contribuțiilor la sistemul asigurărilor sociale, în condițiile în care un lucrător național care se află într-o situație comparabilă ar fi beneficiat de o astfel de recunoaștere a drepturilor. Revine instanței naționale sarcina de a verifica dacă aceasta este situația în acțiunea principală.

Semnături